

IQTISODIYOT TARAQQIYOTINI SOLIQLAR ORQALI TARTIBGA SOLISH VA RAG'BATLANTIRISH SAMARALI TADBIRLARIGA YANGICHA YONDASHUV XUSUSIDA

Kimsanboyeva Maftuna Bahodirovna,
TDIU mustaqil izlanuvchi
e-mail: maftunabahodirovna2525@gmail.com

MAQOLA HAQIDA

Qabul qilindi: 24-mart 2024-yil

Tasdiqlandi: 26-mart 2024-yil

Jurnal soni: 10

Maqola raqami: 11

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v10i10.905>

KALIT SO'ZLAR/ Ключевые слова/ keywords

solliqlar, soliqni tartibga solish, soliqni tartibga solish shakllari va vositalari, soliq tizimini boshqarish, soliq funktsiyalari, soliq risklari, soliq tavakkalchiligi funktsiyalari, soliq funktsiyalarining mazmuni.

ANNOTATSIYA

Maqolada Yangi O'zbekistonda soliq tizimi rivojining hozirgi bosqichida iqtisodiyot taraqqiyotini solliqlar orqali tartibga solish va rag'batlantirish samarali tadbirlariga yangicha yondashuvning ustunliklari hamda o'ziga xos xususiyatlari ilmiy asoslab berilgan. Solliqlar jamiyatda iqtisodiy rivojlanishni tartibga solish va rag'batlantirishda asosiy rol o'ynaydi. Solliqqa tortishning an'anaviy yondashuvlari ko'pincha iqtisodiy o'sish va jamiyat farovonligi uchun kengroq ta'sirlarni e'tiborsiz qoldirib, daromadlarni shakllantirishga qaratilgan.

Ushbu maqola barqaror va inklyuziv iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan daromad jihatini ham, kengroq iqtisodiy samaralarni ham hisobga oladigan solliqqa tortishning yangi yondashuvini taklif qiladi. Iqtisodiy nazariya va empirik dalillarga asoslanib, biz istalgan rivojlanish natijalariga erishishda soliqni loyihalash muhimligini ta'kidlaydigan asosni taqdim etamiz. Biz turli soliq vositalari va ularning investitsiyalar, innovatsiyalar, tengsizlik va umumiy iqtisodiy ko'rsatkichlarga potentsial ta'sirini muhokama qilamiz. Bundan tashqari, biz rivojlanish maqsadlariga mos keladigan soliq tizimini shakllantirishda davlat siyosatining rolini o'rganamiz. Iqtisodiy tamoyillarni real dunyo siyosati mulohazalari bilan integratsiyalashgan holda, ushbu maqola mamlakatlar uzoq muddatli iqtisodiy o'sish va jamiyat farovonligini oshirish vositasi sifatida solliqqa tortishdan qanday foydalanishi mumkinligi haqida tushuncha beradi.

Kirish. Jahon amaliyotiga ko'ra, iqtisodiy o'sish barqarorligini ta'minlashning samarali mexanizmidagi soliq dastaklarini takomillashtirish muhim o'rin tutadi. Jahon iqtisodiyotining hozirgi zamon rivojlanish qonuniyatlari va uning soliq omillarini chuqur tahlil etish dunyoning taraqqiy etgan davlatlarida soliq yukini kamaytirish, soliq turlarini unifikatsiya qilish va soliq stavkasini pasaytirish, solliqlarni to'lash va soliq hisobotlarini taqdim etishning elektron tizimini rivojlantirishda zamonaviy axborot texnologiyalarini qo'llash, biznesni yuritish uchun qulay investitsion iqlim va ishbilarmolik muhitini yaratish masalasiga alohida e'tibor berilayotganligini tasdiqlaydi.

Xalqaro amaliyotda solliqqa tortishning tartibga solish funktsiyasi samarali taraqqiyoti yo'nalishlariga doir keng ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Ilmiy izlanishlarda jahon bozori kon'yunkturadagi keskin o'zgarishlar, xalqaro soliq amaliyoti va uning biznes muhiti, raqobatning milliy doiradan jahon darajasiga chiqqanligi asosida solliqqa tortishning tartibga solish funktsiyasi samarali taraqqiyotini ta'minlashga oid o'rta va uzoq muddatli strategiyaga ta'sir etuvchi omillarni oldindan baholash kabilarda alohida e'tibor qaratilgan. Xalqaro miqyosda solliqqa tortishning tartibga solish funktsiyasi samarali taraqqiyoti yo'nalishlari yuzasidan ilmiy tadqiqotlar tizimli ravishda olib borilmoqda va bunda AQSh, G'arbiy Yevropa, Yaponiya, Singapur, Janubiy Koreya olimlari ularning metodologik va amaliy ahamiyatiga, MDH mamlakatlarida esa ko'proq nazariy jihatlariga urg'u berilmoqda. "Hozirgi vaqtda global miqyosda soliq siyosatining eng ko'zga ko'ringan masalalaridan hamda solliqqa tortishning tartibga solish funktsiyasi samarali taraqqiyoti yo'nalishlaridan biri sifatida – unda raqamli iqtisodiyot ilg'or yutuqlaridan keng foydalanish va xo'jalik sub'ektlarini solliqqa tortish jarayonining avtomatlashtirilgan tizimini yaratish hisoblanadi"¹. Xalqaro tajribada natijaga asoslangan soliq islohotlari fan, texnologiya va innovatsion siyosatning uzviylikidan dalolat beradi.

Adabiyotlar tahlili. B. Tashmuradovning "Iqtisodiy taraqqiyotga erishishda solliqlardan samarali foydalanish" mavzusidagi doktorlik dissertatsiyasida (2007) solliqlarning rag'batlantiruvchi funktsiyasi samaradorligini oshirish masalalari, iqtisodiy o'sishni ta'minlashda solliqlardan samarali foydalanishning ichki imkoniyatlari, solliq yuki va uni kamaytirish yo'llari tadqiq etilgan².

Sh. Toshmatovning "Korxonalar iqtisodiy faolligini oshirishda solliqlar rolini kuchaytirish muammolari" mavzusidagi doktorlik dissertatsiyasi (2008) korxonalar to'laydigan solliqlarning mohiyati va

zarurligi, solliqlar vositasida korxonalar iqtisodiy faolligini rag'batlantirish yo'llari borasidagi muammolarni tahlil qilishga bag'ishlangan. Aynan ushbu tadqiqotda mamlakatimizda ilk bor korxonalar iqtisodiy faolligini oshirishda solliqlar rolini kuchaytirishning ustuvor yo'nalishlari bo'yicha masalalar tadqiq etilgan³.

S. Elmirzayevning "Korporativ moliyani boshqarishda soliq munosabatlarini takomillashtirish" mavzusidagi doktorlik (DSc) dissertatsiyasida (2017) korporativ moliyani boshqarishda solliqlarni joriy rejalashtirishning tashkiliy jihatlarini sifatida soliq qonunchiligi monito-ringini o'tkazish, ichki va tashqi muhitda kutilayotgan o'zgarishlar asosida solliqlarni rejalashtirish, solliq majburiyatlarini ijrosini rejali tartibda nazorat qilish tartibi, solliqlarni joriy rejalashtirish samaradorligini oshirish uchun natijaga yo'naltirilgan rag'batlantirish mexanizmi hamda samaradorlikni baholovchi ko'rsatkichlar, korporativ moliyada yuzaga kelishi mumkin bo'lgan solliq risklarining ta'sir darajasini kamaytirish maqsadida solliq risklarini aniqlash, baholash va ularga ta'sir etish hamda ichki solliq nazoratini o'tkazish tartibi, solliq maslahatchilariga qo'yilgan talablar ilg'or xorij tajribalar va respublikadagi o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda takomillashtirish, professional solliq maslahatiga o'tish uchun solliq maslahatchilari kompetentligi asosida solliq maslahati xizmati ko'rsatish toifalari, solliq maslahati institutining faoliyat doirasini kengaytirish maqsadida qonunchilikka qo'shimchalar kiritish orqali yangi xizmatlar turlarining joriy etilishi tadqiq etilgan⁴.

N. Ashurovaning "Barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda solliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish" mavzusidagi doktorlik dissertatsiyasi (2018) barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda solliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish masalalari tadqiqiga bag'ishlangan⁵.

I. Niyazmetovning "Solliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish orqali solliq tizimi barqarorligini ta'minlash" mavzusidagi doktorlik dissertatsiyasi (2019) mamlakat solliq amaliyotida solliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish yo'llari tadqiqiga bag'ishlangan⁶.

X. Zariqovning "Solliqlarning korxonalar moliyaviy-xo'jalik faoliyatiga ta'sirini baholash yo'llari" mavzusidagi iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (Doctor of Philosophy) ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiyasi (2020) mamlakatimizda solliq tizimi modernizatsiyasining hozirgi bosqichida solliqlarning korxonalar

¹ Paying Taxes 2022. A unique report by PwC and the World Bank Group. <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc-paying-taxes-2023.pdf>

² Toshmurodova B.E. Iqtisodiy taraqqiyotga erishishda solliqlardan samarali foydalanish: i.f.d ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dis. avtoreferati. – T.: 2007. – 32 b.

³ Sh. Toshmatov. Korxonalar iqtisodiy faolligini oshirishda solliqlar rolini kuchaytirish muammolari. Iqt. fan. dok. ... diss. avtoref.–T.:2008.

⁴ S. Elmirzayev. Korporativ moliyani boshqarishda solliq munosabatlarini takomillashtirish. . Iqt. fan. dok. ... diss. avtoref.–T.:2017.18 b.

⁵ N. Ashurova. Barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda solliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish. . Iqt. fan. dok. ... diss. avtoref.–T.:2018.22 b.

⁶ Niyazmetov I.M. Solliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish orqali solliq tizimi barqarorligini ta'minlash. Iqt. fan. dok. ... diss. avtoref.–T.: 2019. – 72 b.

moliyaviy-xo'jalik faoliyatiga ta'sirini baholash yo'llari tadqiqiga bag'ishlangan⁷.

Biroq, ushbu ilmiy ishlar amalga oshirilgan vaqtda iqtisodiyot modernizatsiyasi va liberallashtirish sharoitidagi yangi soliq kontseptsiyasi siyosati doirasida mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotining istiqboldagi vazifalarini hisobga olgan holda soliqning korxonalar moliyaviy-xo'jalik faoliyatiga ta'sirini tizimli tarzda tadqiq etish va uning diqqat markazida, "raqamli iqtisodiyotga asoslangan elektron hisob-kitob tizimini yo'lga qo'yish", "erkin raqobatga asoslangan tadbirkorlik faoliyatiga keng yo'l ochish", ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish moliyaviy ta'minotining muhim asosi bo'lmish "davlat fiskal maqsadlari va soliq dastaklari samarali amal qilish mexanizmi" mutanosibligini o'zaro muvofiqlashtirish hamda uyg'unlashtirish orqali uning takomillashgan mexanizmini yaratish masalasi kun tartibiga qo'yilmagan edi va hozirgidek keskin ahamiyat kasb etmagan edi. Aynan mana shuning uchun ham, hozirda O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyot taraqqiyotini soliq orqali tartibga solish va rag'batlantirish yo'nalishlarini tadqiq etish ilmiy-uslubiy asoslarini takomillashtirishda yangicha yondashuvning zarurligi yaqqol ko'zga tashlanib qoldi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu maqola tadqiqotini yoritishda statistik ma'lumotlarni taqqoslash, jahon tajribasi bilan bog'liq mavjud adabiyotlar, amaliy tadqiqotlar va tadqiqot natijalarini har tomonlama ko'rib chiqish va sintez qilishni o'z ichiga oladi.

Tadqiqot natijalari. O'zbekistonda jahon andozalariga mos samarali soliq tizimiga tayanuvchi mustahkam iqtisodiy asos hamda real natijaga asoslangan istiqbolli taraqqiyot yo'nalishlarini belgilash, soliq yukini kamaytirish va soliqqa tortish tizimini soddalashtirish siyosatini davom ettirish, soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va tegishli rag'batlantiruvchi choralarni kengaytirishga jiddiy ahamiyat berilmoqda. Soliq yukini pasaytirib berish, soliq to'lovchilar o'rtasidagi uning nomutanosib taqsimlanishini bartaraf etish, soliq ma'muriyatchiligidagi nomukammalliklar tufayli soliqlarni hisoblash va to'lashdagi muammolarni bartaraf etish, soliq to'lovchilar bilan soliq organlari o'rtasidagi iyerarxik munosabatlarga yo'l qo'yimaslik va ularning "hamkorlikda o'sishi"ni ta'minlashga erishish, tadbirkorlik sub'ektlari faoliyatiga to'sqinlik qiladigan asossiz soliq tekshiruvlarini bartaraf etish va soliq maslahati ko'rsatish hamda samarali nazorat tadbirlariga o'tish vazifasi belgilandi. Respublikamizda "yangi soliq siyosati doirasida ish haqiga soliq yuki 1,5 barobar kamaytirildi. Natijada rasmiy sektorda ishlayotganlar soni yil davomida 500 mingtaga ko'paydi. Qo'shilgan qiymat solig'i stavkasi 20 foizdan 15 foizga tushirildi. Buning hisobidan o'tgan yili soliq to'lovchilar ixtiyorida 2 trillion so'm qoldi. Joriy yilda bu raqam 11 trillion so'mni tashkil etishi kutilmoqda. Bir yilda tadbirkorlar ixtiyorida shuncha mablag' qolishi, albatta, ularga o'z bizneslarini rivojlantirish uchun juda katta qo'shimcha imkoniyatlar yaratadi"⁸. Bu esa o'z navbatida mazkur ilmiy maqola mavzusining bugungi kundagi islohotlarning dolzarb masalalaridan biri ekanligi ko'rsatmoqda.

O'zbekistonda soliq ma'muriyatchiligining samarali vosita va usullaridan foydalanish asosida "soliq yukini kamaytirish va soliqqa tortish tizimini soddalashtirish siyosatini davom ettirish, soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va tegishli rag'batlantiruvchi choralarni kengaytirish"⁹, "soliq quonuchiligini soddalashtirish, soliq munosabatlari sohasida normativ-huquqiy hujjatlardagi qarama-qarshiliklar va ziddiyatlarni bartaraf etish, insofli soliq to'lovchilarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoyasini kuchaytirish"¹⁰, "Soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish strategiyasi vazifalari ijrosi yakunida soliq majburiyatini ixtiyoriy bajarish darajasini 90 foizgacha yetkazish lozimligi"¹¹ ta'kidlandi. Bular davlat tomonidan samarali soliq siyosatini yuritish bo'yicha strategik rejalashtirish va prognozlashtirish vazifalarini belgilab berdi. Mazkur vazifalar byudjet daromadlari barqarorligini ta'minlash, samarali soliq ma'muriyatchiligini shakllantirishning uslubiy asoslarini takomillashtirish zaruriyatini ko'rsatib beradi.

Mazkur vazifalar "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi" da ham yanada qat'iy va keng qamrovli tarzda qo'yildi: «...soliq yukini kamaytirish va soliqqa tortish tizimini soddalashtirish siyosatini davom ettirish, soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va tegishli rag'batlantiruvchi choralarni kengaytirish"¹²» muhim yo'nalish sifatida belgilab berilgan.

Iqtisodiyotni soliqlar orqali boshqarishni yoqlovchi ko'plab nazariyalardan mavjud. Jumladan, A.Smit tomonidan ilgari surilgan soliqqa tortish tamoyillari soliqlarning fiskal ahamiyati bilan birgalikda iqtisodiyotni boshqarishda foydalaniladigan vosita sifatida o'rganish lozimligini tasdiqlaydi.

"Soliqlar - iqtisodiyotni tartibga soluvchi vosita" kontseptsiyasi iqtisodiy o'sishni barqarorlashtirishni ta'minlash va iqtisodiyotni boshqarishda soliqlardan foydalanishni anglatadi. Keynes o'zining ilmiy izlanishlarida iqtisodiyotni soliqlar vositasida boshqarib turish zaruratini nazariy jihatdan asoslab bergan va soliqlarga avtomatik tarzda barqarorlashtiruvchi vosita sifatida qaragan. Shu bilan birgalikda soliq mexanizmini o'zgartirib, soliq siyosatini iqtisodiyotning siklli rivojlanishiga muvofiqlashtirishni tavsiya etgan.

"Soliqlar - daromadlarni barqarorlashtiruvchi vosita" nazariyasining asoschisi Ye.Jerarden (frantsuz iqtisodchisi) soliqlar yordamida iqtisodiyotni boshqarish mexanizmi ta'sir etib, jumladan soliqqa tortishning progressiv shkalasini qo'llash orqali jamiyat a'zolarining mulkiy tengsizligini tugatish mumkinligini ta'kidlaydi.

Iqtisodiyotni soliqlar orqali boshqarishning asosiy maqsadi xo'jalik yuritishda qulay sharoitlarni yaratib berish va xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning ishlab chiqarish samaradorligini oshirishdan iborat bo'lib, shu maqsadlarga erishish uchun quyidagi usullardan foydalaniladi:

- soliq tushumlari hajmini o'zgartirish;
- soliqqa tortishning shakl va usullarini o'zgartirish;
- soliq stavkalarini o'zgartirish, ularni tabaqalashtirish;
- soliq imtiyozlaridan foydalanish;
- soliqqa tortilishi lozim bo'lgan bo'ektlarni o'zgartirish;
- jarimalar qo'llash va boshqalar.

Davlat iqtisodiyotni soliqlar orqali tartibga solishda makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy darajada ta'sir etadi.

Makroiqtisodiy darajada, soliq stavkasi miqdoriga o'zgartirish kiritish orqali inflyatsiyani chegaralash, tabiiy resurslarga samarali foydalanish, ishlab chiqarish kuchlarining hududlararo mukammal joylashishini tartibga solish, mehnatga layoqatli aholini ish bilan ta'minlash, iqtisodiy o'sishga yerishish kabi keng ko'lamlil maqsadlarga erishish mumkin.

Mikroiqtisodiy darajada esa, xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning moliyaviy holatiga ta'sir etishi, ularning investitsiya faoliyatini rag'batlantirishi kabilarga erishishi mumkin.

Iqtisodiyotni soliqlar orqali boshqarishda soliq mexanizmi elementlaridan keng ko'lamda foydalaniladi. Ulardan keng qo'llaniladigan va samarali choralari sifatida soliq stavkalarini, soliq imtiyozlarini o'zgartirish kabilarni alohida qayd etib o'tish lozim.

Soliq imtiyozlaridan ishlab chiqarish jarayonini boshqarishda, investitsiyalarni rag'batlantirishda va boshqalarda keng foydalaniladi.

Soliq imtiyozlari rag'batlantirish va samarali qo'llanilishiga qarab quyidagi ko'rinishlarda ifodalaniishi mumkin:

- soliqlardan butunlay ozod qilish;
- yangi tashkil yetilgan korxonalar imtiyozlar berish;
- soliq to'lashdan vaqtincha ozod etish;
- soliqqa tortiladigan bazani kamaytirish;
- soliqdan qisman ozod qilish;
- xorijiy investitsiyalarga imtiyozlar berish;
- ekspertga imtiyozlar berish va boshqalar.

Soliqqa tortishning moslashuvchanligini, yuqori samaradorligini, tizimli moslashuvini ta'minlashning asosi uni modernizatsiya qilish, amalga oshirishning zamonaviy, xolisona asoslangan tashkiliy, iqtisodiy va moliyaviy shakllari, usullari, mexanizmlarini joriy etish hisoblanadi. Innovatsion baza mavjud salohiyatni maksimal darajada oshirish, soliq modellarning funktsionalligini kengaytirish imkonini beradi.

Buning uchun ilg'or axborot texnologiyalari, iqtisodiy va matematik usullar, mantiqiy sxemalar qurish, tizimlarning ishlash jarayonining algoritmlaridan foydalanish maqbuldir. Amaldagi faoliyatni rejalashtirishning bir qancha muqobil variantlarini ishlab chiqish bilan optimal tanlangan, tahlil qilingan va sintez qilingan moliyaviy-iqtisodiy ko'rsatkichlar asosida soliqni tartibga solishni o'zgartirish davlat daromadlarini shakllantirish bo'yicha faoliyatni takomillashtirish imkonini beradi.

⁷ X.Zaripov. Soliqlarning korxonalar moliyaviy-xo'jalik faoliyatiga ta'sirini baholash yo'llari.Ph.D dissertatsiyasi. Toshkent.2020.160 b.

⁸ Mirziyoyev Sh. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisi Murojaatnomasi. Toshkent shahri 2020 yil 24 yanvar, <https://uz.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyoyevning-oliy-25-01-2020>

⁹ 2017- 2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli Farmoniga 1-ILOVA. Xalq so'zi gazetasi 2017 yil 8 fevral.

¹⁰ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5837-sonli farmoni, 2019 yil 26 sentyabr

¹¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 10 iyuldagi PQ-4389-son qaroriga 1-ilova "Soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish strategiyasi"ning 3-bob, 3.3-bandi.

¹² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi ni tasdiqlash to'g'risida"gi NePF-60-sonli Farmoni.

Xulosa va takliflar. Jahon soliq amaliyoti tajribalarini umumlashtirgan holda soliqqa tortish fiskal tipining tartibga soluvchi tipiga transformatsiyalashuvi ob'ektiv tendentsiyasi kuzatilayotganligi aniqlandi va shu bilan bog'liq tarzda Yangi O'zbekiston iqtisodiyoti rivojlanish istiqbollari soliqqa tortishning tartibga soluvchi tipiga o'tish maqsadga muvofiqdir.

O'zbekiston Respublikasidagi soliq tizimi modernizatsiyasiga hozirgi yondoshuvlarni o'zgartirish zarurligi aniqlandi. Soliqlar tartibga solish funksiyasi amal qilishini soliq imtiyozlari tizimi faoliyatsiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Shu munosabat bilan "soliq imtiyozlaridan foydalanish tizimida samarasiz imtiyozlar bekor qilinishi, ulardan mutloq voz kechilishi lozimligi xaqida"gi yondoshuvlarni qayta ko'rib chiqish hamda "soliq imtiyozlari tizimi samarali faoliyatini ta'minlash" amaliyotiga qaytishning maqsadga muvofiqligi, avvalombor, korxonalarining ilmiy-texnik ishlanmalarga, yangi texnologiyalar sotib

olishga, ilmiy- tadqiqot ishlariga, personal malaka darajasini oshirish ishlariga, ishlab chiqarishning ekologik havfsizligini ta'minlash ishlariga yo'naltiriladigan foydadan soliq bo'yicha imtiyozlar tizimini qo'llash zarur.

Soliqlarning tartibga solish funksiyasining bir qismi sifatida soliq ma'muriyatchiligi tizimini takomillashtirish maydonga chiqadi. Ushbu yo'nalishda quyidagilar taklif etiladi:

- soliq organlari ishining texnologik jarayonlari uchun yagona standartlarni belgilash;
- soliq solinadigan operatsiyalarning monitoringini takomillashtirish maqsadida kompleks axborot tizimlarini keng va tezkor ravishda joriy etilishi tufayli soliq to'lovlarini majburiy yig'ish mexanizmini kuchaytirish;
- soliq tekshiruvlarini o'tkazish uchun soliq auditi imkoniyatlarini kengaytirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. 2017- 2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli Farmoniga 1-ILOVA. Xalq so'zi gazetasi 2017 yil 8 fevral.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5837-sonli farmoni, 2019 yil 26 sentyabr.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 10 iyuldagi PQ-4389-son qaroriga 1-ilova "Soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish strategiyasi"ning 3-bob, 3.3-bandi.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi ni tasdiqlash to'g'risida"gi №PF-60-sonli Farmoni.
5. Mirziyoyev Sh. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Toshkent shahri 2020 yil 24 yanvar, <https://uza.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyeevning-oliy-25-01-2020>
6. Paying Taxes 2022. A unique report by PwC and the World Bank Group. <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc-paying-taxes-2023.pdf>

7. Djamalov Kh.N., Abdullayev A.B, (2021). Development Of The Methodology Of Accounting Expertise Of Tax Obligations. The American Journal of Management and Economics Innovations, 3(05), 151-163.
8. Toshmurodova B.E. Iqtisodiy taraqqiyotga erishishda soliqlardan samarali foydalanish: i.f.d ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dis. avtoreferati. – T.: 2007. – 32 b.
9. Sh.Toshmatov. Korxonalar iqtisodiy faolligini oshirishda soliqlar rolini kuchaytirish muammolari. Iqt. fan. dok. ... diss. avtoref.– T.:2008.60 b.
10. S.Elmirzayev.Korporativ moliyani boshqarishda soliq munosabatlarini takomillashtirish. . Iqt. fan. dok. ... diss. avtoref.– T.:2017.62 b.
11. N.Ashurova.Barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish. . Iqt. fan. dok. ... diss. avtoref.– T.:2018.22 b.
12. Niyazmetov I.M. Soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish orqali soliq tizimi barqarorligini ta'minlash. Iqt. fan. dok. ... diss. avtoref.–T.: 2019. – 72 b.